

טיפוח תפיסה ציונית במרכז מורשת בגין

משה פוקסמן-שעל

כיצד הוקם מרכז מורשת בגין

בשנת 1992 הולך לעולמו מנהיג האצ"ל, ראש הממשלה השישי של מדינת ישראל וחתן פרס נובל לשלום, מנחם בגין ז"ל. ימים ספורים לאחר מותו נאספה קבוצה של חברים ושותפים לדרך. אלה החליטו על הקמת קרן מורשת מנחם בגין שתפעל על מנת להקים מרכז שינציח את מורשתו ופועלו לדורות הבאים. אישים אלו, בהם יעקב מרידור, ראובן הכט, יחיאל קדישאי, הרי הורביץ, נתן סילבר ואחרים, התחילו באיסוף מיליוני דולרים בארץ ובחו"ל למטרה זו. בשנת 1998, ביוזמת ח"כ ראובן ריבלין ובתמיכה של כ-100 חברי כנסת, העבירה כנסת ישראל את חוק מרכז מורשת מנחם בגין, המכונן את מרכז בגין כגוף ההנצחה הממלכתי לראש הממשלה בגין וקובע כי המדינה תממן את פעילותו. בעקבות החוק הוקם מרכז בגין המורכב מארכיון, ספרייה ומכון מחקר והמקיים באופן סדיר פעילויות הנצחה, חינוך והסברה. פעילויות אלה קשורות בפועל ובמורשתו של מנחם בגין. ביוני 2004 השלימה קרן מורשת בגין את בניית בניין הקבע והמוזיאון בעלות של 20 מיליון דולר מכספי תרומות; בית הקבע הצופה אל חומות העיר העתיקה בירושלים נפתח לקהל. מאז פתיחת משכן הקבע והמוזיאון ועד היום ביקרו במרכז למעלה מחצי מיליון מבקרים.

תחומי פעילותו של המרכז

מרכז מורשת בגין השוכן בכתף הינוס מכיל את ארכיון בגין. הארכיון מורכב ממסמכיו של מנחם בגין וכן מסרטים, קטעי וידאו ואודיו נדירים, ספריית עיון הכוללת ספרים ועבודות מחקר הנוגעות לפעילותו ומורשתו של בגין בנושאים כגון שיקום שכונות, השמדת הכור העיראקי, השלום עם מצרים וכדומה. בנוסף המרכז מארח תערוכות מתחלפות ומפעיל תוכניות חינוכיות בקרב מערכת החינוך, משרד הביטחון, צה"ל ומשטרת ישראל בנושאים כגון: שליחות הציבור, ממחותרת לעצמאות, דילמות של פיקוד ועוד. בקרב בתי הספר מפעיל המרכז תוכנית ייחודית בשם "כנסת צעירה". פרויקט כנסת צעירה משקף את מחויבותו של מנחם בגין לערכי הפרלמנטריזם והדמוקרטיה באמצעות קידום עליונות שלטון החוק והנחלת אומנויות הדיון לבני נוער מכל רחבי הארץ. פרויקט זה יוצא לפועל באמצעות התנסות מעשית של העבודה הפרלמנטרית, כחלק מחינוך לדמוקרטיה בקרב הדור הצעיר.

תוכנית הכנסת הצעירה כוללת בין 12 ל-30 שעות של פעילות בבית הספר ויום סיכום בירושלים. יום הסיכום נערך באודיטוריום של מרכז בגין, שבו הכיסאות והבמה מסודרים כדגם

של כנסת ישראל. התלמידים משתמשים בדגם זה לצורך תרגול של חקיקה, פעילות מסדרון, הופעת אנשי שדולה בוועדה וכן העלאת הצעות אי אמן. לאחר מכן התלמידים מסיירים במוזאון בגין, מבקרים בכנסת, צופים בדיון במליאה ונפגשים עם חברי כנסת.

לפני כשנתיים נפתחה במרכז בגין תוכנית ייחודית בשם 'עמיתי ממשל'. התוכנית אושרה ואומצה על ידי הממשלה ומתקיימת במסגרת פרויקט 'מסעי' של ממשלת ישראל והסוכנות היהודית. מטרתה העיקרית של התוכנית - חיזוק הקשר בין צעירים יהודים מקהילות שונות, שהם בעלי פוטנציאל מנהיגותי, למדינת ישראל ולרעיון הציוני. במסגרתה מגיעים ארצה בוגרי תואר ראשון יהודים מרחבי העולם לצורך הכרת מערכת הממשל הישראלי ורשויות השלטון המרכזיות האחרות. הם עושים זאת באמצעות התמחות במשרדי ממשלה ומערך לימודים מלווה בנושאים הקשורים לסוגיה זו.

התוכנית מחולקת לשני חלקים: הראשון (כשלושה שבועות) משמש כסמינר פתיחה ולאחריו כחמישה חודשים של התמחות במשרדי הממשלה. בתקופת ההתמחות המשתתפים עובדים ארבעה ימים בשבוע במשרדי הממשלה השונים; היום החמישי מוקדש ללימודים ולטיולים. במקביל, ולאורך כל התקופה, לומדים המשתתפים עברית באולפן פעמיים בשבוע בערב. לצד כל הפעילויות הללו גולת הכותרת של המרכז הוא המוזאון.

מוזאון בגין

התצוגה במוזאון בגין היא מסע חוויתי בעקבות ציוני דרך בחייו של מנחם בגין. המוזאון לוקח את המבקר למסע בזמן, ובאמצעות סיפור חייו של בגין נוצר מפגש עם כמה מהרגעים הדרמטיים והמרגשים של מדינת ישראל.

התצוגה מחולקת לארבעה חלקים:

החלק הראשון של המוזיאון עוסק בתקופת ילדותו של בגין באירופה. חלק זה פותח בביקור בעיר הולדתו של בגין, בריסק דליטא, משם עבר בגין לוורשה ללמוד משפטים ולבסוף הגיע לוילנה לשם נמלט עם אשתו לאחר פלישת הגרמנים לפולין במלחמת העולם השנייה. בחלק זה של המוזיאון מתואר גם סיפור מעצרו וכליאתו של בגין בסיביר בשל פעילות ציונית, וניתן לראות את שחזור חקירתו של בגין בידי הסובייטים.

החלק השני של המוזיאון מוקדש לתקופת הפיקוד על האצ"ל. בחלק זה מתוארות כמה מהפעולות המרכזיות של האצ"ל במאבק נגד הבריטים כגון: פיצוץ מלון המלך דוד, הפריצה לכלא עכו כמו גם נושאי נוספים כמו תקופת הסיון ופרשת 'אלטלנה'.

החלק הבא של המוזיאון מוקדש לשנים שבהם היה מנחם בגין באופוזיציה. תחילה המבקרים מוזמנים לשבת בסלון משפחת בגין כפי שהיה ברחוב רוזנבאום 1 בתל-אביב, ולאחר מכן לצפות במאבק נגד השילומים ובהצטרפות לממשלת הליכוד הלאומי ערב מלחמת ששת הימים. ולהיות נוכח בכיכר שבה השמיע בגין כמה מנאומיו המפורסמים.